

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput IX. Sitne in hoc infirmitatis statu admittenda Gratia ab intrinseco
efficax?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

minantis ad bonum; & quoniam deerat hæc sancta actualis dilectio, quæ determinate dat velle, non erat consequenter gratia ab intrinseco efficax. Peccavit vero primus homo, quia cum posset se convertere ad summum bonum, in semetipsum mentem animumque convertit, atque in tanta non peccandi facilitate propriam magnitudinem turpiter concupivit. Sed hæc omnia alibi sunt

à me pertractata. Beati demum non idcirco amant Deum necessario, quod nulla in eis sit permixtio adulterinæ delectationis, ut fallaciter scribit Jansenius lib. iv. de Gratia Christi cap. 8. sed necessario Deum amant, quia illum vident ut est in se, atque hæc visio nequit consistere cum indifferentia judicii, & cum vera libertate Jansenianis ignota. De gratiæ ergo natura satis multa.

C A P U T I X.

Sitne in hoc infirmitatis statu admittenda Gratia ab intrinseco efficax?

S U M M A R I U M.

1. & 2. Refertur Opinio Moliniana & refutatur.
3. & 4. Refertur opinio Congruistarum.
5. Alia Societatis Jesu Sententia refertur.
6. Explicatur Sententia thomistarum.
7. Propositio: datur gratia ab intrinseco efficax & Probatur 1. ex Scriptura.
8. Responso adverbariorum refutatur.
9. Confirmatur Conclusio amplius ex S. Scriptura,
10. Respondeatur argumentis Molinæ.
11. Probatur alio argumento scripturæ.
12. Refutatur Suarezius.
13. Ac confirmatur prius argumentum.
14. Adducitur tertio probatio ex S. Scriptura.
15. Satisfit responsio adverbariorum.
16. Probatur Conclusio 2do ex orationibus Ecclesiæ.
17. Rejicuntur responsiones contrariae.
18. Probatur tertio auctoritate S. Augustini.
19. Referuntur responsiones Molinæ.
20. Sequuntur aliæ auctoritates ex eodem S. Patre.
21. 22. 23. 24. Referuntur adhuc alii Textus dicti S. Patris.
25. Reconciliantur objectiones thomistarum.
26. Refutantur aliæ objectiones contra S. Augustinum.
27. Eademque refutantur.
28. Manuteneantur auctoritas S. Augustini.
29. Et conclusio probatur ex aliis SS. Patribus.
30. 31. & 32. Solvuntur objectiones.

I.
Refertur
opinio Mo-
liniana.

EXPLICATA efficacis Gratiae natura, queritur nunc an admittenda sit in hoc statu Gratia ab intrinseco efficax. Nam Gratiam efficacem omnes quidem Theologi dari consentiunt; sed unde illius efficacia sit repetenda, magnum in Scholis est, gravissimumque diffidium. Contendunt Moliniani gratiam suam habere efficaciam à voluntatis consensu. Quod ut quisque percipiat, controversiam, ut inquit, ab ovo explicabo. Ludovicus Molina insignis Societatis Jesu Theologus, ut facilius everteret hæresim Calvinianam, & arbitrii libertatem cum Dei gratia expedite conciliaret (quod sane consilium laudandum erat, si hujus conciliaturæ rationem ex Patrum regulis, non exhumanis figuris proponere studuisse) anno 1588. librum, quem inscripsit *Concordiam*, edidit in lucem. In 1. autem Parte q. 23. art. 45. disp. 1. membro ultimo rationem illius Concordiæ à se

traditam fatetur novam esse, & Gratia in viettissimo Propugnatori Augustino profus ignotam. Si ea data (inquit) explanataque semper fuisset, forte neque Pelagiana hæresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent aucti negare obtentantes cum divina Gratia, præscientia, & prædestinatione cobærere non posse, neque ex Augustini opinione, & concertationibus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati ad Pelagianosque defecissent, facileque Reliquie illæ Pelagianorum in Gallia fuissent extinctæ. Ex quo notandum obiter, tam singularem esse Molinæ de se opinionem, ut se magno Augustino existimet præferendum, & à se ad inventam doctrinam antiquissimæ, plenisque Romanorum Pontificum oraculis consecratæ. At in hanc hominis jaçtantiam perbellè vir clarissimus Jacobus Le-Bossu Ordinis S. Benedicti, & Theologus Parisiensis in suis adver-

adversus Molianum Opus Animadver-
sionibus cap. 2.

^{2.}
Præcipuum ergo hujus Auctoris
dogma, ut docet loco citato disp. 2.
membro s. nec non in Concordia q. 14.
art. 13. est gratia efficaciam ex solo li-
beri arbitrii consensu metiendam esse,
id est, auxilia prævenientis atque adju-
vantis gratiae, quæ lege ordinaria via-
toribus conferuntur, quod efficacia aut
inefficacia ad conversionem seu justifica-
tionem sint, pendere à libero consensu,
& cooperatione arbitrii nostri cum illis,
atque adeo in libera potestate nostra esse,
vel illa efficacia reddere consentiendo, vel
inefficacia illa reddere contineendo consen-
sum, & cooperationem nostram, aut
etiam eliciendo contrarium dissensum.
Arbitratur enim Molina Deum eodem
prorsus affectu omnibus conferre gratia-
m, eamque subjecere arbitrii libertati,
pro cuius nutu reddatur efficax, vel
inefficax; ita ut nullum sit discrimen in-
ter gratiam sufficientem & efficacem ex
parte Dei, & in actu primo, sed in
actu secundo duntaxat, dum liberum ar-
bitrium indifferenti auxilio præventum;
absque vividicri motione vult, aut non
vult assentiri. Hinc non est, juxta Mo-
linam, in Deo absoluta voluntas con-
ferendi donum perseverantiae, nisi ob
prævisionem liberi consensus, quo lib-
erum arbitrium gratia illa pedissequa
bene utitur. Vulgavit quidem pri-
mus omnium hanc opinionem Sal-
manticæ anno 1581. Prudentius de
Monte - Major Jesuita, & Lovanii ab
anno 1585. Leonardus Lessius, & Joa-
nnes Hamelius ejusdem Instituti: sed
cum Melina in Conc. q. 14. art. 13:
disp. 53. profiteatur se ante annos tri-
ginta scientiam medianam & mente præfor-
masse, & in Scholasticis quoque di-
sceptationibus illam propugnavisse sub
naturalis scientiae vocabulo; æquum est
Molinam auctorem, placitumque istud
appellare Molianum:

^{3.}
Referunt &
explicatur.
Altera est sententia Congruistarum;
quam majori consensione modo PP. So-
cietas defendunt, nam Molina scitur
alienum à sententia divinarum scriptu-
rarum esse, & evertere fundamentum
prædestinationis gratiae, scribit Bellarmino
nus lib. 1. de Grat. & lib. arbitrio cap.
12. Vide ipsum Bellarminum Tom. 4.
edit. Parisiensis an. 1608. pag. 420. Lug-
dunensis an. 1593. p. 426. Tomi tertii,
postremæ etiam Venetæ an. 1721. Tom.
4. pag. 228. nec non aliarum. Sane
ibidem his verbis Bellarminus Molinæ
R. P. Berti Theol. Tom. III.

sententiam declineat: Prima opinio eo-
rum est, qui gratiam efficacem consti-
tuunt in assensu & cooperatione humana,
ita ut ab eventu dicatur gratia efficax,
quia videlicet sortitur effectum, & ideo
sortitur effectum, quia voluntas humana
cooperatur. Itaque existimant bi-
auctores, in potestate hominis esse, ut gra-
tiam faciat esse efficacem, que alioquin
ex se non esset nisi sufficiens. Hac au-
tem scientia, quam Molianam esse
constat, exposita, Hec opinio aliena
est omnino (inquit) à sententia B. Au-
gustini, & quantum ego existimo à sen-
tentia etiam Scripturarum divinarum:
quod etiam invictis argumentis demon-
strat, ut mirum sit nonnullos negasse
hoc esse Bellarmi de sententia Molinae
judicium. Eadem opinionem ut dimi-
nutam, licet non ut falsam, reprobavit
lib. 3. de Auxiliis cap. 3. num. 8. Fran-
ciscus Suarez, rejicit omnino Adam Tan-
nerus Tom. 2. disp. 6. de Grat. q. 2.
dub. s. num. 8. extatque adversus illam
decretum Claudii Aquavivæ Generalis
Jesuïtarum Præpositi editum anno 1613.
die 14. Decembris. Est autem senten-
cia Congruistarum exposita à Suarezio
lib. 111. de Auxiliis divinae gratiae cap.
14. In quo doceat efficaciam Gratiae in
hoc sitam esse, Quod Deus infinita sua
sapientia prævidens, quod unaquaque
causa; seu voluntas in omni eventu &
occasione operatura sit, si in ea consti-
tuatur, quando, & cui vocationi sit
unaquaque voluntas assensum præbitura;
si ei detur, unde quando vult hominem
convertere, vult etiam illum vocare illo
tempore, & modo, quo novit illum con-
sensurum. Et talis vocatio vocatur effi-
cax; quia licet in se non habeat infallibili-
tatem effectum, tamen ut subesse tali sci-
entiae divinae infallibiliter est illum habitu-
ra. Hac est illa Gratia, quam Con-
gruam appellant: propterea quod con-
gruo tempore & modo hominibus con-
feratur; & hanc immerito Tournely
comparat art. ultimo pag. 676. gratiae
victoris delectationis; cum hac ad gra-
tiam sufficientem addat majorem abund-
tantiam charitatis, per quam voluntas
ita inflammatur ut velit, & tantum ve-
lit, ut faciat. Econtra Gratia hæc
Suareziana, ut idem Auctor fatetur ci-
tato loco num. 14. nullam intrinsecam
motionem requirit præter illam, quam
præstat auxilium sufficiens, sed tan-
tummodo congrua circumstantias, in
quibus per scientiam medianam prævidet
Deus humanam voluntatem fore divi-
nae vocationi obtemperaturam;

Q

Hæc

4.
Sententia
congruista-
rum.

Haec sententia non exploditur memo-
rato Decreto Generalis Aquavivæ, à
quo tamen proscribitur sententia Mol-
inæ. Præcipit enim, ut Patres Societa-
tis doceant inter eam gratiam, qua effe-
ctum recipia babet, & eam, quam suffi-
cientem nominant, non tantum discri-
men esse in actu secundo, quia una ex
usu liberi arbitrii etiam cooperantem
gratiam habentis effectum sortiatur, al-
tera non item; sed in ipso actu primo,
quod posta scientia conditionalium ex
efficaci Dei proposito, atque intentione
efficiendi certissime in nobis boni, de in-
dustria ea media selegit, atque eo modo,
& tempore confert, quo videt effectum
infallibilem habitura, aliis usurus, si
hac inefficacia prævidisset. Quare sem-
per moraliter, & in ratione beneficii
plus aliquid in efficaci, quam in suffi-
cienti gratia & in actu primo contineri,
atque bac ratione efficere Deum, ut re-
ipsa faciamus, non tantum quia dat
gratiam, qua facere possumus. Hæc
Claudius Aquaviva. In quibus verbis,
inquit citato loco Tannerus, negari
nullo modo potest plane definiri gra-
tiae efficaciam formaliter non esse sitam
in ipsam cooperatione sua, sed etiam
in actu primo prius natura efficacem es-
se, quam cooperatio nostra absolute
fecutura sit. At Mutius Vitelleschi
Aquavivæ successor, postulantibus qui-
busdam PP. Societatis, an præmisso de-
creto doctrinam de gratia per se efficaci
tenerentur amplecti, declaravit id
eis nequaquam esse præscriptum. Et
revera, cum an. 1586. curante potis-
simum ipso Generali Aquaviva prodie-
rit. Ratio atque institutio studiorum,
ubi quinta regula declaratur, liberum
Socii esse à sententia B. Thomæ circa
causarum secundarum præmotionem
recedere; credibile non est voluisse
Aquavivam rescindere jam editas, re-
ceptasque communibus suorum plausi-
bus præceptiones. In hac Congruista-
rum sententia defenditur à nonnullis
absque gratia ab intrinseco efficaci Præ-
destinatio ad gloriam gratia; cuius
prædestinationis executio ex illis circum-
stantiis sit repetenda, in quibus Deus
ab æterno prævidit, liberum arbitrium
subministrations gratiarum minime
aspernaturum.

5.
Alia Socie-
tatis Jesu
sententia re-
fertur,

Defenditur in scholis ejusdem Societatis
Iesu alia quoque sententia, efficaciam
gratiæ sitam esse non in hac vel
illa particulari vocatione atque inspira-
tione, sed in omnium complexu, non
quod liberum arbitrium sit, ut sancte

operetur, beneficiorum divinorum ple-
nitudine cumulandum; sed quia Deus
in thesauris Sapientiæ suæ plures habet
gratias, quarum collectionem homo re-
pudiare non potest, tametsi repudiare
possit singulas distributive sumptas, cum
nulla sit ex suis intrinsecis cum effectu
infallibiliter conjuncta. Hi nimurum
Theologi tam gratuitam prædestinatio-
nem ad gloriam, quam speciale donum
perseverantiae electis divino beneplacito
præparatum concedunt, sed cum se di-
vellere nequeant à Scientia media, quam
ad salvandam futurorum liberorum con-
tingentiam existimant necessariam, in-
quiunt hunc, vel illum liberi arbitrii
actum non dependere à cœlesti delecta-
tione predominantem, neque à præde-
terminatione Thomistica, sed tantum
modo ab illa gratia ex cumulo gratia-
rum omnium selecta: atque indepen-
der ab omni absoluto decreto à Deo
prævideri. Quam sententiam ætate hac
nostra celebriorem reddidit non temel à
me laudatus Edmundus Simonnet Uni-
versitatis Mußipontanæ Cancellarius in
suis de Scientia Dei, de Prædestinatio-
ne, & de Gratia disputationibus.

Postrema Sententia est Thomistarum
& Augustinensium omnium affirman-
tum gratiam efficacem esse seipsa, non sententia
talem reddi aut cooperatione liberi arb-
itrii, aut ex circumstantiis congruis:
atque certissime & infallibiliter cum ef-
fectu conjunctam esse, non vase prout
comprehenditur in cumulo omnium
gratiarum, sed quatenus est individua
& peculiaris præmotio & inspiratio col-
lata hominibus non suspensa & indis-
serenti Dei voluntate, sed absoluta & ple-
nissima: ita ut hæc gratia det posse,
velle & perficere, neque ipsa coopere-
tur quia volumus, sed nos velimus,
quia ipsa operatur. Instituitur vero que-
stio de gratia, per quam recte operamur
in statu naturæ lapsæ, nam de gratia ad
perseverandum necessaria in statu inno-
centiæ aliis in locis pertractatum est.

PROPOSITIO: Datur Gratia ab intrinse-
co efficax sensu nunc explicato.

Momentum Primum ex Scri-
pturis.

Propositio:
datur gratia
ab intrinseco
efficax &
Proh. i ex
Scriptura,

Inter Scripturarum divinarum loca à
Theologis in confirmationem nostræ
sententiae producta, illustriora sunt quæ
sequuntur. Primum Ezech. cap. xxxvi.
v. 26. de Gratia quæ per Christum con-
fertur iis, qui ab idolatria resipescunt,
implentque præcepta Domini verba fa-
cions,

cians, *Dabo vobis*, inquit, *cor novum*, & *spiritum novum ponam in medio vestri*: & auferam *cor lapideum de carne vestra*, & *dabo vobis cor carneum*. *Et spiritum meum ponam in medio vestri*; & *ficiam ut in præceptis meis ambuletis*, & *judicia mea custodiatis*, & *operemini*. His autem verbis non solum nobis promittitur gratia singulis communis, & ab arbitrii flexione pendens, sed magna, specialis, viætrix, & ab intrinseco efficax. Etenim hac promissio ne Deus spopondit, & quidem absolute, ac nulla facta mentione aut humani consensus, aut conditionis alicuius extrinsecæ effecteturum se, ut cor carnis concupiscentia gravatum charitatis flamma succensum innovetur, atque divina præcepta mandentur executioni; id est, largitum se gratiam cum effectu infallibiliter conjunctam. At hanc gratiam esse ex intrinsecis suis efficacem, nemo videt. Deinde alia est gratia quæ facit ut possimus facere, alia quæ facit ut faciamus. Prior est inefficax, sive adjutorium *sine quo*; altera efficax est, & adjutorium *quo*; illa suspensa est & pedissequa, quia velle ac determinare feso ad opus relinquit libero arbitrio: hæc vero est viætrix & prædeterminans, quoniam dat etiam velle; & voluntas, quæ non determinatur, non vult. Enarrata autem promissio est de Gratia, quæ facit ut faciamus, ut in præceptis Domini ambulemus, ut judicia ejus custodiamus, ut operemur. Est ergo de auxilio feso, atque ex intrinsecis suis efficaci. Kursus citato Prophetæ testimonio Deus non prædicti filios promissionis divinis obtemperaturos mandatis, sed promittit se fakturum ut divinis mandatis obtemperent. At quod Deus promittit, non ex potestate liberi arbitrii, sed ex firmo statoque divinæ voluntatis decreto cum rei eventu connectitur. Docet id sanctus Fulgentius lib. I. ad Monimum cap. 14. ut observarunt Theologi Duacenses in celebri Censura ad Assertionem PP. Societatis Jesu quintam ac vicecinquam: sed manifestius S. Pater de Prædestinat. SS. cap. 10. ubi ait: *Non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit. Promisit enim quod ipse fakturus fuerat, non quod homines; quia etsi faciunt homines bona, que pertinent ad colendum Deum, ipse facit, ut illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promisit: atioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominibus*.

R. P. Berti Theol. Tom. III.

*num est potestate. Præterea, ut Theologi Lovanienses argumentantur in Justificatione Censuræ suæ cap. XI. ait Dominus, *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*; non facit autem in præceptis suis ambulare illos, qui adhuc bene vivere recusant, etiam si horum plurimi gratiam habeant inefficacem. In iis ergo, ut actu operentur, necessaria est uberior gratia, quam non pessundent, donumque speciale per seipsum ab inefficaci distinctum. Denique pe remptoria est Augustini sententia, & frustra contorquetur, in lib. de Gratia & lib. arb. cap. 16. *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis*. Gratia enim, quæ pendet à voluntatis consensu non est efficacissima, cum saepenumero inefficacem reddatur, suoque effectu frustretur.*

Advertas hoc loco laudata Ezechielis verba explicari non posse hoc tam sensu quod in nova lege plures, quam in veteri, ambulent in viis Domini. Quamquam enim lex nova amplior est, & observatur à pluribus; disserim inter illam ac veterem non est, quod per se pauciores vel plures sint legis observatores, quandoquidem justitia non est ex lege, neque lex ad perfectionem adducit; sed quoniam in lege nova in pluribus Deus per subministracionem charitatis aufert cor lapideum, largitur Spiritum novum, & facit ut faciamus. Nam hæc est Augustini, aliorumque Patrum, ipsis quoque Propheticis verbis concordissima, interpretatione. Quare declarunt Lovanienses Theologi explicationem Leissi & Hamelii expressam memorata assertione 25. intentioni Prophetæ nequaquam congruere, & Duacenses, esse novam & non ferendam unanimi consensione affirmarunt. Vide utriusque Universitatis Censuras, de quibus proximo capite.

Huc spectant innumera alia divinarum Scripturarum loca, in quibus assertur Deum inclinare & trahere corda hominum, operari in eis bonam voluntatem, agi filios Dei Spiritu Sancto & alia id genus quamplurima. Hujusmodi sunt Job. XII. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ*. Joan. VI. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Ad Philipp.

8.
Responso
AA. refuta-
tur.

9.
Confirmatio
Conclusio
amplius ex
S. Scriptura.

11. 12. Cum metu, & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate. Et ad Romanos VIII.
 14. Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ij sunt filii Dei. Haec putant Adversarii nostri quam facilime eludi, si reponant hoc tantum sensu Deum inclinare, trahere, & operari in nobis bonam voluntatem & sanctam operationem, quod nos adjuvet ut velimus & faciamus per inspirationem, sine qua velle & agere non possumus, non qua efficaciter, & pravia motione praefet ut velimus & faciamus. At sunt isthac subterfugia mera. Principio enim, ut diximus, in his, qui sola gratia versatili & pedissequa præventi sunt, non inclinatur cor, voluntas non trahitur, neque homo vult, quia Deus operatur in eo velle; sed ex adverso liberum arbitrium gratiam determinat, flebit, trahit, & ideo Deus operatur quia homo vult. Deinde in horum Theologorum systemate, quicunque indifferenti gratia adjuvantur, inclinarentur, traherentur, agerentur, operarentur; & singuli venirent ad Patrem, singuli filii Dei efficerentur per istiusmodi gratiam indifferentem: atque ita qui non credunt nec convertuntur, inefficaciter tamen vocantur, & versatili adjutorio præmoventur, haberent illam gratiam, quam commendabat Christus dicens: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Sane vero Iudei incredibili ac pervicaces, quos Salvator allaquebat, non trahebantur a Patre; unde addit Evangelista: *Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum: & dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum a Patre meo.* Iudei ergo illi non habebant gratiam efficacem, ideoque haec suapte natura, non consensu voluntatis, aut circumstantiis extrinsecis, ab ineffaci distinguitur. Ad hæc: cuinam non plane stupido ac bardo Molinianus Apostolica ad Philippenses sententia timorem incutere poterit salutarem? Respondebit quisque non ingenio hebes, nihil esse cur pertimescat, cum ei semper affuturum sit illius gratiae adjutorium, cui præbet libera voluntas pro suo arbitratu consensum. *Quid vero sentias?* (inquit Nicolaus L'Herminier Tom. 4. operis Theologici p. 241.) de systemate, in quo omnis plane timor salutaris evanescit?

Refellendi sunt ergo Moliniana interpretamenta, quæ profecto Gratia Respondent Propugnatori Augustino aduersantur. ^{10.} Is enim de Gratia per se efficaci præ Molinæ dicta loca interpretatur. Nam quod ex Evangelio Joannis depromptum eit, ita à D. Parente explicatur libro de Gratia Christi cap. 14. *Non est autem consequens ut qui potest venire etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit.* Sed omnis qui didicit à Patre, non solum potest venire, sed venit, ubi jam & possibilis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est: nimis, quod passim inculcat, Gratia dat posse, dat velle, & efficit ut agamus. Apostoli ad Philipenses verba ita S. Pater exponit de Persev. cap. 13. *Deus est enim, qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate.* Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est pium, hoc verum ut sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo. Atque de Gratia Christi cap. 45. sermonem instituens de Petro, *Misericordia Domini, inquit, latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interior gratia sua visitavit Petrum, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas movit, & produxit affectum.* Ecce quemadmodum & velle & operari operatur in nobis. Eodem pariter libro cap. 10. redarguit Pelagium explicantem verba Apostoli de fuatione & excitatione morali, qua nos terrenis cupiditatibus deditos futura gloria magnitudine, & præmiorum pollicitatione succedit, & revelatione sapientiae in desiderium Dei stuporem suscitat voluntatem; demonstratque his minime recedere hereticum ab ea gratia, quam in lege doctrinaque constituit. Quapropter sanctus Doctor contendit sic esse Apostolicam sententiam accipendam, ut Deus non suadendo tantum quod bonum est, sed physice nobis etiam actum voluntatis inspirando, & efficaciter ad operationem trahendo dicatur in nobis operari velle & perficere. Sententiam vero ex Epistola ad Romanos petitam, ita Gratia Propugnator exceptit ipsomet libro cap. 25. *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est: & de Corrett. & Gratia cap. 2. Intelligent, si filii Dei sunt, Spiritu Dei je agi, ut quod agendum est, agant: aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant.* Porro qui

qui indifferenter præmoventur, & qui fusionibus, sive extrinsecus sonent, sive interius illuminent, absque alio præveniente adjutorio illiciuntur atque invitantur, nonnisi impropriæ, & metaphorice dicuntur agi. *Nam proculdubio* (nota quod Augustinus scribit cap. 3. de Gestis Pelagii.) *plus est agi, quam regi*; qui enim regitur aliquid, agit & à Deo regitur ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur; & tamen tantum præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere, *Quotquot Spiritu Dei aguntur, bi filii sunt Dei.* Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se agendum commendet, qui male agere non potest; & hoc cum fecerit, ab illo ut faceret adiutare non dubitet, cui dicitur in Psalmis, *Deus meus misericordia ejus præueniet me.* Sunt ergo juxta Augustinum præfata Scripturarum loca ita accipenda, ut Salvatoris gratia efficiat in nobis voluntatis affectum, operetur in nobis ut operemur, agat nos ut agamus, neque sola nos morali excitatione præmoveat, sed trahente, inclinante, agente, & tantam voluntatem, quæ posset, velit, faciat, nobis divinitus inspirante.

II.
Probatur
alio argu-
mento Scri-
pturae.

Proferam modo præclarum Apostoli testimonium ad Rom. ix. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Hinc gratia ab intrinseco efficax demonstratur, tum quia effectus potiori jure tribuitur cause determinanti, quam indifferenter præmoventi, ideoque in sententia Adversariorum nostrorum sunt bona opera potius homini volenti & currenti attribuenda, quam Deo gratia auxilium subministrantibus etiam quia in eorum systemate non impertitur Deus majus gratia beneficium homini operanti, quam non operanti; ideoque quod ille non iste dominus præceptis obtemperet adscribendum est homini volenti & currenti, & prout arbitrii sui commune illud, fluxumque auxilium determinanti.

Huic autem argumento qua arte occurrat Suaresius lib. de Auxiliis 111. cap. 15. sedulo videndum est. Nititur primum ostendere hæc verba non esse Pauli affirmantis, sed posita ex persona hæc objicientis, abusus commentationibus, quæ ab imperitis tribuuntur Hieronymo & Ambrosio, addita quoque Chrysostomi auctoritate. At expolio, quæ Commentariis Beati Hieronymi subjicitur, Pelagianum aliquem habere auctorem, nec esse posse Hieronymi in

suis contra Pelagium lucubrationibus hæc Apostoli verba non semel proferentis, scripsérat Sixtus Senensis lib. 14. Bibliothec. Bellarminus de Script. Eccles. aliisque eruditis viri, à quibus nemo hodie dissentit. Commentaria olim inscripta Ambroſio, quamquam postea traditam à Suaresio expositionem refellunt, ut dixi de Transfusione Originalis peccati, sunt pariter Criticorum consensu supposititia. Chrysostomus docet tantummodo Apostoli verba intelligenda esse cum arbitrii libertate, quam tunc aliqui studebant evertere; nam è vestigio addidit: *Dum enim dicit, Non volentis, neque currentis, libertatem non tollit, sed ostendit rem totam non illius esse, sed superna indigere gratia.* Prima ergo Suaresii ratiōnē sublesta, fallax, & prorsus inepta est. Addit sermonem ab Apostolo institui de electione Jacob ad temporalem hæreditatem, sive etiam de electiōne ad gloriam, qua præparavit electis congruam vocationem conferendam in tempore, quo bene usuros prævidit; at pertractare Paulum etiam de absoluta prædestinatione ad gloriam & gloriam, & Deum in hac sola prædestinatione hujus status opera bona prænoscere, jam in quarto & quinto libro fuit commonstratum. Postremo Suaresius tertio libro citato cap. 9. hunc Apostoli locum exponendum docet cum Nazianzeno Oratione prima ac tricesima, *quia licet ipsum velle nostrum sit, non tamen nisi Deo opitulante, ac adjuvante & principaliter operante.* Verum si hæc tantum proferret Nazianzenus, nec Suaresium juvaret tanti viri auctoritas; nam & nos bonam voluntatem nostram esse fatemur, Deo tamen *principaliter operante*; & negamus operari Deum principaliter, si indifferenter ipse præmoveat, liberumque arbitrium hanc motionem determinet. Sed quo videas magnificientissime falli Suaresium, eodem loco Nazianzenus posteaquam ait, nostram voluntatem & electionem à Dei benignitate manare, addidit protinus. *Idcirco non volentis, id est, non solum volentis, nec currentis solum, sed etiam miserentis Dei;* ita, quoniam velle quoque ipsum à Deo est, optimo jure totum Deo assignavit. Commendat ergo Gregorius sententiam Apostoli, eamque sic interpretatur, ut totum tribuendum sit Deo, quia ipsa bona voluntas à Dei benignitate promanat, nec gratia Dei dat tantum posse, sed etiam ipsum velle.

Verum licet Gregorius, aliique Græc. ^{Ac confirmatur prius ar-} corum non tam aperte gratia afferuntur prius ar- sent efficaciam in expendenda præmissa gumenum.

sententia Apostoli, athleta gratiae Augustinus Quæst. 2. ad Simplicianum, & cap. 32. Enchiridii, ait: quod, si illa posset sic explicari, quia voluntas hominis non sufficit ut juste regule vivamus, nisi adjuvemur misericordia Dei; ratione consimili posset dici, quod nullus Christianorum dicere audet, non esse Dei miserentis, sed hominis voluntatis, atque currentis, quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur. Unde infert S. Pater, ut consilat dictum Apostoli necessarium esse, non solum ut adjuvemur misericordia Dei, sed etiam, ut Deus voluntatem bonam prepararet adjuvandam, & adjuvet præparatam, ut misericordia etiam faciat ut velimus, ut Deus in nobis operetur velle & operari pro bona voluntate. Evidens ergo est, per sufficientem gratiam, quæ non operatur & velle, non salvare sententiam Apostolicam. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Agnovit autem Franciscus Suarez vel invitus sensum Augustinianæ expositionis, atque ad præsidium Nazianzeni confugiens, *Ad hoc tamen (inquit) responderet Nazianzenus non esse parem rationem, quia licet homo aliquid conferat ac operetur cum bene vult & currat, Deus tamen est, qui principales partes confert, propter quod ejus misericordia & velle & currere hominis attribuitur.* Ceterum Suarezius frustra se Nazianzeni umbraculo contegit, & frustra Deo partes dat principales, si liberum arbitrium versatilem gratiam determinat, quemadmodum diximus supra.

74.
Adducitur
quio Probatio
ex S. Scri-
piura.

Percebris quoque est textus Apostoli in prima ad Corinthios cap. 4. v. 7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non acceperisti? Si autem acceperisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quo testimonio revocatum se ab errore Semipelagianorum testatur S. Pater in lib. de Præd. SS. cap. 3. Hinc vero sententia pariter exploditur Moliniana. In ea quippe unius ab alio discretio nequit delumi sive à gratia præveniente, sive à simultaneo concursu, cum illa omnibus sit communis, atque in omnibus eadem; iste autem & communis sit, & operationem voluntatis non antecedat. nullus autem ab alio secernitur per id, quod est utrisque commune. Restat ergo in sententia, quam impugnamus, unum discerni ab alio se ipso, videlicet suam determinatione, suoque consensu. Utitur S. Pater hoc argumento libro 11. ad Bonifacium cap. 7. & de Prædestinat. SS. cap. 5.

Respondent vero patroni Gratia con-
grua cum Bellarmino lib. 1. de Grat. Satisfactio-
& lib. arbitrio cap. 13. testimonium Apo. sponsis ad-
stoli habere locum ubi agitur de gratia
sufficiente, non autem ubi disputatur de
congrua. Fieri enim potest, inquit,

ut duo homines eamdem internam motionem recipient, & unus credat, alter non credat; qui tamen credit accipit motionem eo modo, loco & tempore, quo Deus prævidit ejus ingenio congruere; alter non ita accipit, ac per hoc longe maiorem habuit Dei gratiam. At verba sunt hæc speciosa. Primo quia cur unus credat, alter non credat, ut infra demonstratus sum, non pendet ab intrinsecis circumstantiis, sed refundendum est in judicia Dei inscrutabilia, & contingit interdum, ut qui credit, sit in circumstantiis omnino oppositus, à quibus alienus est qui in incredulitate persistit. Præterea vel in circumstantiis congruis constituitur homo per se ipsum, vel gratia Dei; si per se ipsum ipse ergo sele discernit ab alio: si gratia Dei; igitur non ideo hæc gratia efficax est, quia donatur à Deo in iis circumstantiis, in quibus prævidet hominem confessurum, sed econtra constituitur in iis circumstantiis, quia Deus decrevit, ut consentiret. Reponunt alii uti Augustinum citatis verbis Apostoli lib. de Gratia & lib. arbitrio cap. 6. & de Prædest. SS. cap. 5. ad debellandos Pelagianos, qui ita prædicabant merita humana, ut ea ex semetipso habere hominem dicarent. Id quidem verum est; sed contendimus iisdem argumentis etiam Molinianos urgeri. Enimvero naturalia dona non discernunt bonos à malis, quoniam bonis & malis communia sunt. Sed etiam gratia supernaturalis, quæ suam habet efficientiam à consensu, bonis ex æquo, malisque communis est. Igitur si naturalia dona minime sufficient, ut unus discernatur ab altero, nec sufficiens erit gratia ista ab arbitrio pendula, fluxa & indifferens. Insuper eti Molinæ sodales supernaturalem gratiam agnoscunt, neque habendi sint Pelagiani, quoniam tamen in eorum sententia cum eadem gratia unus agit, alter non agit, necesse est, ut qui agit se discernat ab eo qui non agit non per gratiam, quæ utrisque communis est, sed per solam determinationem arbitrii. Quamvis enim duo opus habeant & ad cursum peragendum equo, & ad remigandum remis, & ad pugnandum armis; si hisce in rebus pares omnino sint, cur unus alium praecedat, ab ipsorum industria & conatu erit solummodo

modo repetendum. Et quod caput est, Augustinus eodem loco de Prædestin. SS. quo se hostes nostri communiant, non solum ait esse intentionem Apostoli, ne quis glorietur se discerni ab aliis per dona Dei naturalia, sed etiam ne suscipetur se habere validum illud arbitrium, quale granditate primi peccati perdidimus. In bac Apostoli, inquit, evidensissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in hominē, sed in Domino glorietur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive virtutem naturae qualescumque reliquias, nimis quantum existimo absurdum est. Demonstravi autem alibi, in prima conditione Apostolicam sententiam, *Quis autem te discerit?* hoc duntaxat sensu locum habuisse, quod primus homo habuit à Deo adiutorium sine quo, & gratiam quæ dabant posse, sed fuisse illi standum per liberum arbitrium, quo se determinaret ad velle, & perseverantiam Angelorum sanctorum fuisse peculiari quodam titulo mercedem arbitrii, & stantes discretos fuisse à cadentibus suam libertate. Non ergo ad salvandam Apostoli intentionem fat est, ut homo se discernat in hoc infirmitatis statu ab aliis per gratiam supernaturalem, sed necesse est, ut se discernat per adjutorium quo, & per gratiam victricem dampnum & posse & velle, ne glorietur homo se habere integritatem nature ob Adæ prævaricationem depeditam. Sed vide quæ diximus lib. IV. cap. 8. & 9. & lib. XI. cap. 8.

Momentum III. ex Orationibus Ecclesiæ.

16.
Probatum
Conclusio
2dō ex ora-
tionibus Ec-
clesiæ.

Validissimum ad explorandam gratiæ naturam argumentum petitur ex orationibus Ecclesiæ; hæc enim fuit apud Sanctos Patres ab antiquis temporibus immota sententia, ut legem credendi lex statuat supplicandi, inquit in Epist. ad Galliarum Episcopos Sanctus Pontifex Cœlestinus: atque, ut S. Pater ait in Ep. ad Vitalem 107. nunc 207. n. 27. Nemo est tam imperitus, tam carnalis, tam tardus ingenio, qui non videat Deum facere, quod rogari se præcepit, ut faciat. Sunt præterea orationes Ecclesiæ traditionis Patrum, atque imbecillitatis nostræ singulare argumentum, quoniam plures à priscis temporibus recitari consueverunt; & nemo, teste ipsomet Augustino lib. XI. de Peccator. meritis cap. 6. optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigent adjumento. Si ergo orationibus victricem gratiam postulamus, consequens est, ut fateamur ejus-

dem gratiæ necessitatem. Porro quod gratiam, quæ est sese efficax, imploremus, ex Ecclesiasticis precibus satis liquet. Orat enim S. M. Ecclesia Dominum Deum Feria 4. post Dom. 2. Quadragesimæ his verbis, *Dirige ad te tuoram corda fidelium, ut spiritus tui fervore concepto & in fide inveniantur stabiles, & in opere efficaces.* Sabbato post Dom. 4. *Ad te nostras etiam rebelles compelle propitiis voluntates.* Dom. 5. post Pascha. *Largire supplicibus tuis, ut cogitemus te inspirante quæ recta sunt, & tegubernante eadem faciamus.* In vigilia Pentec. *Concede nobis & nostræ voluntatis pravitatem frangere, & tuorum præceptorum relictitudinem in omnibus adimplere.* In proxima solemnitate, *Flecte quod est rigidum, sove quod est frigidum, rege quod est devium.* In Dominica post Pentec. 19. *Tua medicinalis operatio tuis semper faciat inhærcere mandatis.* In vigilia quarta, *Omnium nostrorum ad te corda converte.* Sunt autem hujusmodi precibus sacra Officia plenissima. Nec prætermittenda est oratio edita à Benedicto VII. qua utuntur in sacris Congregationibus Summi Pontifices; cuius orationis hæc pars est: *Veni ad nos & dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quo gradiamur ostende, quid efficiamus operare: esto solus & suggestor, & effectus judiciorum nostrorum. Non nos patiaris perturbatores esse iustitia, qui summa veritatis diligis æquitatem, ut in finistram nos non ignorantia trabat, non favor inspletat, non acceptio muneris vel persona corruptat, sed junge nos tibi efficaciter solius tuae gratiæ dono, ut simus in te unum, & in nullo deviemus à vero &c.* Extat hæc oratio I. tom. Conciliorum in princ. Hujus generis sunt Ecclesiæ preces quamplures. At gratiam, quæ inspirando Spiritus Sancti fervorem reddit nos efficaces, quæ voluntatem etiam rebellem revocat ad obsequium, quæ præstat ut faciamus, quæ nostra voluntatis frangit pravitatem, quæ rigidum & renitentem animum flectit, quæ facit ut divinis inhæreamus mandatis, quæ nostra ad Deum corda convertit, quæ sola efficaciter nos Deo jungit; gratiam, inquam, hujusmodi quisnam non esse per se effectricem poterit nobis persuadere? Si medicinalis gratiæ operatio bonam efficit voluntatem, si corda dirigit & convertit, si præstat bone voluntatis consentum; quomodo pender à directione, flexione, & determinatione voluntatis ut efficax dici valeat? Insuper si penes nos est adjutorium

rium Dei efficax reddere, cur ad Sancta Altaria petimus, ut faciat nos velle, neque nudam ab eo potestatem postulamus, sed etiam operationem? Quis, nisi infirmus, Deum rogat, ut oculos sibi aperiat, aut pedem moveat, quando indifferenti præmotione, quam suapte voluntate conjungit cum opere, potest valide atque expedite hæc officia peragere? *Proclus in bac re* (ajebat Augustinus de dono Perf. cap. 7.) non operosas disputationes expæctet Ecclesia, sed attendat quotidianas orationes suas: orat, ut increduli credant; Deus ergo convertit eos ad fidem; orat, ut fideles perseverent; Deus ergo donat perseverantium usque in finem.

17.
Rejiciuntur
responsiones
contrariae.

Videndum est modo, qua arte ab hoc argumento quidam se expedire conentur. Nonnulli apud Tournely pag. 654. respondent ex orationibus Ecclesiæ tantum probari admittendam esse gratiam operationis, quæ dicitur efficax; sed non esse efficacem ex se, id est, connectionem non habere cum effectu ante prævisum voluntatis consensum, propterea quod sine periculo fidei negari non possit, quin voluntas roborata gratiæ efficacis auxilio libere seipsam & cum indifferentia determinet, cum non mere passive se habeat, nec tantum agatur, sed etiam agat, ut loquitur Augustinus. Quæ responsio jam refutata est: cum enim Dei gratia ipsum voluntatis consensum efficiat, nequit illa ab eodem consensu suam mutuari efficaciam: cumque voluntas, quam agere, & se determinare concedimus, quemadmodum Augustinus ait, agatur ut agat; non determinat gratiæ præmotionem, sed ipsa à præmotione gratiæ, nullatenus labefactatâ vi libertatis, determinatur. Neque enim repugnat eamdem voluntatem agi simul & agere, determinari ac determinare, si unum ad superiorem causam istud vero ad liberum effectum referatur. Addit ibidem Tournely Apostolum 11. ad Tim. 1. v. 6. dixisse: *Admoneo te, ut refuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: in idem autem recedit, gratiam quasi sopitam fuscitare, & illam quodammodo reddere efficacem. Sed tenuiter, & nugatorie. Enimvero loquitur Apostolus de gratia habituali, & Sacerdotii charactere & munere sacra ordinatione collatis. Quæ ductâ ab igne comparatione hortamur ἀναστησειν, fuscitare quasi sopitam flamnam, vel ut Thessalonicensibus dicitur v. 19. non extinguiere, dum sine intermissione orando, & quod bonum est tenendo ardescit charitas, magisque ad capes-

sendas virtutes cor inflammatur. Atque id perfici per Spiritum virtutis & dilectionis, & per virtutem Dei, qui nos vocat secundum propositum suum, id est per gratiam absoluta Dei voluntate efficacem, Paulus è vestigio monstrat. *Responsa itaque à Tourneлио selecta nostram corroborant assertiohem.* Quidam è Molinianis respondent, Ecclesiam non orare ut possimus reddere gratiam efficacem, cum id in nostra sit potestate, sed petere ut defacto hoc faciamus. Sed interrogare illos pergit, cur istud à Deo postulamus, quod in nostra situm est potestate? Inquit alii, petere Ecclesiam auxilium gratiæ eo tempore, quo prævidet homines minime reluctaturos. At ubinam quæso, Christi Ecclesia talibus utitur precibus, & non magis gratiam præstolatur divinam eo quoque tempore, cum voluntas Dei vocationem contumaciter, præfæcteque repudiat? Manet ergo hæc ab orationibus Ecclesiæ petita argumētatio firmissima atque inconclusa.

Momentum tertium ex Gratia fre- nuissimo vindice Augustino.

Diximus quidem in præcedentibus ar-
gumentis de mente Augustini non pau-
ca. Nunc ad quædam capita S. Patris
doctrinam curabimus revocare; eritque summa
primum complexio nominum, quibus
efficacem gratiam delineat. Hanc ap-
pellat in 1. de peccatorum meritis cap.
9. *Spiritus Sancti occultissimum gra-*
tiam: libro de Grat. Ch. cap. 24. inter-
num, occultam, mirabilem, ac ineffa-
bilem potestatem, qua Deus operatur in
cordibus hominum non solum veras reve-
lationes, sed etiam bonas voluntates:
cap. ejusdem lib. 35. *inspirationem fla-*
grantissimam, & lumenissimam charitatem:
in 4. contra Julianum cap. 8. *omnipo-*
tentissimam voluntatem: in primo con-
tra duas Epistolas Pelag. cap. 20. oc-
cultissimam & efficacissimam voluntatem
ac potestatem, qua convertit, & trans-
fert corda hominum ab indignatione ad
lenitatem: seq. libro cap. 8. inspi-
rationem bona cupiditatis, ut homo
non sit invitus, non sit reluctans,
sed consentiens bono & volens bonum:
proximo cap. 9. *charitatem, qua*
tota nobis ex Deo est, & benedictionem
dulcedinis, qua fit in nobis, ut nos dele-
get, & cupiamus, hoc est amemus quod
nobis præcipitur, & qua relunctanti stu-
dium virtutis immittit: de Gratia, &
lib. arb. cap. 5. *magnam & efficacissi-*
mam vocationem: de Corrept. & grat.
cap. 14. *inclivandorum cordium omnipo-*
ten-

18.
Probaurter-
io authoris
S. Augu-

tentissimam potestatem: ibidem virtutem, qua omnipotens Deus in Abisai, filio Jesse: *intus egit, corda tenuit, corda movit*, eosque voluntatibus eorum, quas ille operatus est, traxit: de praedictis SS. cap. 8. gratiam, quae à nullo duro corde respuitur. Quenam ampliora vocabula ad exprimendam gratiam ex intrinsecis suis efficacem poterant inventari? Gratiam efficacem reddi aut consensu voluntatis, aut circumstantiis loci vel temporis, non est illam operari miris, occultis, atque ineffabilibus modis, quandoquidem causa, cur operetur, in hoc systemate obvia, & aperi-
tissima foret. Non est esse efficacissimam & potentissimam, cum nequeat in ea hypotesi quicquam perficere, si homo resistat, suaque perviciacia repugnet. Non est efficere ne sit reluctans, sed consentiens & volens, cum ex adverso gratia sit efficax quoniam homo vult & consentit. Non est Deum inclinare hominum corda quo ipsi lubet, sed hominem, quo ei placet, divinam omnipotentiam electere atque inclinare. Non est denique divinam voluntatem intus agere & trahere, sed agi potius & trahi. Stabilunt itaque sententiam gratiae per se efficacis etiam auxiliorum divinorum epitheta & characteres.

19.
Referuntur
Responso-
nes Molinae.

Reponunt Molinistæ apud Tournely pag. 651. hæc frustra & immerit sibi objici, quasi & ipsi non agnoscant vim & efficaciam gratiae ab una Dei omnipotentissima virtute derivari: hoc omnes ultra fateri; hoc etiam in statu innocentis naturæ locum habuisse; hoc verissimum esse in eorum quoque opinione, qui volunt gratiam reddi efficacem per consensum voluntatis, quandoquidem consensus ille absque gratiae virtute minime poneretur; Augustinum denique hisce gratiae descriptionibus solos urgere Pelagianos, qui negabant gratiam prævenire voluntatem. Verum hæc non moror. Constat enim Augustinum appellare gratiam efficacissimam & omnipotentissimam, non eo quod à divina omnipotentia diffusat, sed quoniam facit consentientem etiam reluctantem & invitum, neque ab ullo duro corde respuitur. Et quamvis etiam gratia, quam habuit Adam dominum esset omnipotens, quoniam tamen in actu secundo reddebatur efficax à consensu, nullibi appellatur ab Augustino efficacissima & potentissima, nullibi dicitur, quod humanam voluntatem inclinaret & traheret; quin rotundis verbis gratiam Christi medicinalem, quæ

R. P. Berti Theol. Tom. III.

dat velle, & facit ut faciamus appellat S. Pater validiorem & potentiores, & gratiam prioris conditionis magnam quidem, sed disparem; quod & alibi demonstratum est, & paulo infra est repetendum. Deinde in hoc etiam fallitur Tournely, quod scribit Molinistas fateri efficaciam gratiae petendam esse ex omnipotentissima Dei voluntate, cum id aperte negaverint in Congr. de Auxiliis coram summo Pontifice Paulo V. die 20. Septembri anno 1605.

20.
Complectitur alterum caput quasdam Augustini auctoritates illustiores. Sit prima ex libro de Gratia Christi cap. 14. ubi inquit: *De isto docendi modo Dominus ait, Omnis qui audivit à Patre meo & didicit, venit ad me. Qui ergo non venerit, non de illo recte dicitur, audit quidem & didicit sibi effe veniendum, sed facere non vult quod didicit. Profrus non recte dicitur de isto docendi modo, quo per gratiam docet Deus. Si enim sicut veritas loquitur, Omnis qui didicit venit, quisquis non venit profecto non didicit. Animadvertis insignis Theologus Augustinianus Basilius Poncius P. i. Relect. de Necessitate Gratiae cap. 9. in sententia Molinistarum hanc tenere causalem, Gratia efficax est quia homo consentit, in sententia autem nostra causalem istam, homo consentit quoniam vocatur gratia efficaci: & propterea hanc Poncius animadversionem sese notam esse. Atqui per Augustinum de homine, qui non venit, & non habet gratiam conjunctam cum actu atque efficacem, non recte dicitur, Habet quidem gratiam, sed non est efficax, quia facere non vult: & de eo qui venit ideoque habet gratiam conjunctam cum actu, dicitur recte, Venit, quia à Patre audivit & didicit. Ergo gratia, per quam aliquis venit ad Christum, non est efficax ob voluntatis consensem. Secunda auctoritas sit ista: *Ut autem de celo vocaretur* (inquit de Paulo S. Pater in lib. de Grat. & liberò arb. cap. 16.) *& tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola.* Tournely loco citato ait, gratiam magnam & efficacissimam appellari subitam & indeliberatam motionem quæ fit in nobis sine nobis, non vero illam, cui voluntas libere consentit, utramque enim ibidem distinguit S. Doctor. At licet Augustinus reapse, & quidem optimè scribat simul cum gratia agere etiam arbitrium, quod nemo nisi damnatus hereticus in dubium vertit, fallitur tamen duplici titulo eximius ille Theolo-*

P.

gus.

gus. Primo quidem; nam si gratia est magna & efficacissima, quatenus est motio indeliberata quae est in nobis sine nobis; ergo non habet suam efficaciam à nostra deliberatione nostroque consensu, sed efficax est & conjuncta cum actu ante liberam confessionem, sive ut in Scholis loquimur, in actu primo. Præterea Augustinus appellat magnam & efficacissimam gratiam collatam Paulo non solum ut vocaretur, sed etiam ut converteretur. Conversio autem non est absque deliberatione, & cooperatione liberi arbitrii. Vocatio ergo quam Augustinus scribit fuisse magnam & efficacissimam, non solum talis est compare ad motionem gratiæ indelibera-
rati, & subitam, verum etiam ut per-
tinet ad liberam ac deliberatam opera-
tionem. Sit locus tertius de promptus
ex eodem libro cap. 16. *Certum est*
nos mandata servare si volumus, sed quia
præparatur voluntas à Domino, ab illo
petendum est, ut tantum velimus, quan-
tum sufficit, ut volendo faciamus. Cer-
tum est nos velle cum volumus, sed ille
facit ut velimus bonum, de quo dictum
est quod paulo ante posui, Præparatur
voluntas à Domino: de quo dictum
est, A Domino gressus hominis dirigen-
tur, Et viam ejus volet: de quo dictum
est, Deus est qui operatur in nobis &
velle & operari. Certum est nos facere
cum facimus, sed ille facit ut faciamus,
præbendo vires efficacissimas voluntati,
qui dixit, Faciam ut in justificationi-
bus meis ambuletis, & judicia mea ob-
servetis & faciatis &c. Si ergo impera-
titur Deus vires efficacissimas voluntati,
ut velit, ut faciat, ut servet mandata,
quomodo gratia sumit efficaciam suam
à voluntatis cooperatione? Verum quid
ad hæc Adversarii? Attendendum in-
*quiunt scopum Augustini, cui incum-
bebat evertere dogma Pelagianorum af-*
firmantium necessariam non esse gratiam
prævenientem hominum voluntates.
Probat ergo tantummodo laudato, &
consimilibus testimonio prævenientis
gratiæ necessitatem. Optime vero, ac
præclare! Sed simul Augustinus hujus
prævenientis gratiæ naturam common-
strat, affirmando ita prævenire liberam
voluntatem ut vi efficacissima operetur
in ea velle, & tantum velle, ut volendo
faciat, impleatque præcepta; ideoque
non à voluntate mentiendam esse efficaci-
am gratiæ, sed ab efficaci gratia ope-
rationem voluntatis. Cum insuper Pe-
lagiani ideo prævenientem gratiam ne-
garent, quod ex ea putarent consequi
interitum libertatis; quare Augustinus

ratus hanc esse gravissimam difficultatemque questionem, nullibi respondit præmoveri humanam voluntatem à gratia Molinistice *sufficiente*, qua non est efficax nisi ab ejusdem voluntatis consensu, aut ex circumstantiis loci vel temporis, quod fuisset expeditissimum; sed cum in isto, tum in locis aliis occurrit dicendo nos quidem velle, nos facere, sed Deum efficacissima sua potestate ef-
ficere ut velimus & faciamus? Sed de
hac re postmodum.

Ad tertium caput reducuntur principia, quibus Augustinus suam de Gratia sententiam corroborat. Præcipuum est, quod ab homine infirmo, & in peccatis concepto, totum bonum opus Deo tribuendum est, non quod liberum arbitrium non agat, sed quia ut agat agitur, & efficaciter præmovetur. Unde S. Pater de Dono Persev. cap. 6. ait: *Tutiores vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus: quod vidit iste ve-*
nerabilis Martyr (Cyprianus) nam ait:
Quando autem rogamus, ne in tentatio-
nem veniamus, admonemur infirmitatis,
& imbecillitatis nostræ, dum sic roga-
mus, ne quis se insolenter extollat, ne
quis sibi superbe, arroganterque aliquid
assumat, ne quis, aut confessoris, aut
passionis gloriam suam ducat: ut dum
procedit humilis, & submissa confessio,
& datur totum Deo, quidquid suppliciter
cum timore Dei petitur, ipsius pietate
præstetur. Si ergo totum tribuendum
est gratiæ, non partim homini, partim Deo; ipsa hominis cooperatio à
Deo est, non efficacia gratiæ ab homini
cooperatione. Neque enim hanc
rationem elidunt, qui apud Gonzales
Controv. ultima art. xi. §. 8. reposun-
t totum attribui Deo, quoniam licet sit in potestate nostra reddere co-
operatione nostra efficax auxilium gratiæ,
non tamen penes nos est habere auxilium illud, aut impedire quin detur. Imo ex labili hac responsive ratiocinari fas erit, Si auxiliorum divi-
norum collatio attribuitur tota Deo
quoniam non dependet ex nobis quod conseruantur; nec ne; pari jure eorumdem auxiliorum efficacia, cum tota
Deo tribuatur, nequit à cooperatione
nostra pendere. Accedit, quod cum
præstantius & laudabilis sit determinate
velle, & agere, quam posse, quemadmodum detestabilius facere mala,
quam posse facere: videntur Molinisti
nobis nobiliores partes dare, Deo
autem concedere deterioriores.

Alte-

22. Alterum Augustinianæ doctrinæ principium est in assignanda causa, cur unus convertatur, & efficaciter vocetur, alter non item, configere ad gravissimam Apostoli exclamationem ad Rom. xi. 33. *O altitudo divitiarum!* Ita enim de Dono persev. cap. 9. inquit: *Ex duobus aetate jam grandibus impiis, cur iste vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt Dei judicia.* De Sp. & lit. cap. 34. *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurunt, quæ respondere nibi placeat; O altitudo divitiarum! &*, Nunquid iniquitas est apud Deum? Atque lib. 11. de Peccat. mer. cap. 5. *Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & aequitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.* At aliter Congruistæ & Moliniani respondent, illum videlicet credere, non istum, quod unus velit, alter nequam, nec tempore aut loco congruo vocetur uterque. Gratulandum iis impensisime, transasse pelagus Apostolicis mentibus immensum ac difficillimum. Reponunt tamen aliqui cum Bellarmino lib. v. de Grat. & lib. arb. cap. 12. potuisse Augustinum respondere uni persuaderi, alteri non ita, quia unus vult assentiri, alter non vult: sed quoniam neverat posse Deum etiam nolenti facile persuadere, & ex nolente volentem facere, si vellet ei proponere quæ scit menti ejus, & ingenio congruere, ideo ad arcanum divini consilii retulit, dicens, *O altitudo divitiarum!* Sunthæc perbelle conficta: quippe Augustinus inter illos duos discriben repetit ab excellentia potestatis divina, quæ prout Dei beneplacito lubet, frangit in uno cordis pravitatem, quia illum tantum vocat, in alio non frangit, quia hunc non vocat tantum; cumque Deus omnipotens possit ubique, ac semper bonam ac robustam voluntatem inspirare etiam reluctantibus, oppugnantibus, repugnantibus, idque etiam in oppositis locis, temporisque circumstantiis; gratia, quæ tanta est ob excellentiam potestatis divinae, neque ab ingenio, neque à temperamento, neque à ceteris personæ adjunctis suam mutuatur efficientiam. Nam si gratiam congruam placeat appellare ob congruitatem, quam ipsa facit, non quam secum afferant rerum circumstantia; etiam Augustinenses Poncii, Mansius, & Hispani communiter gra-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

tiam per se efficacem, sanctam vocacionem congruam appellant. Solent respondere alii, quæstionem illam, Cur unus gratiæ vocanti consentiat, alter resistat, spectare ad inscrutabilia judicia Dei si accipiatur comparative, non vero si consideretur absolute; quærenti enim, cur ille vocanti consentiat, iste resistat, prompta & obvia occurrit responsio, quia hic noluit, ille voluit. Promptumne obviumque responsum? At mihi pulsat animum eadem quæstio, Cur Deus unum tantum movit, ut vellet, & alterum non tantum movit ut vellet, & tantum vellet ut ficeret. Quamquam hæc postrema responsio etiam juxta Augustini sensum vera est. Absolute enim cur unus non convertatur, est quia non vult; sed non vult, quia justo iudicio Dei denegatur illi adjutorium quo, & nunc quibus debet tale adjutorium, jam pena peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, inquit S. Pater de Correp. & Grat. cap. xi. Comparative autem cum omnes obstrici peccato nascantur, cur uni preparetur, alteri non preparetur voluntas à Domino, penes ipsum est aequitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis. *Qui ergo liberatur, gratiam diligit, qui non liberatur, debitum agnoscet;* inquit de Dono Persev. cap. 8. Augustinus.

23. Tertium Augustinianæ Sententiae principium est quod Dei volenti hominem salvum facere nullum resistit arbitrium. Hinc celebris locus de Prædest. SS. cap. 8. *Hec itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primus auferatur.* Hinc exempla, quibus gratiam trahentem reluctantium animos explicat, & de lib. arb. & gratia cap. 5. in Paulo ad fidem converso, quando persequebatur Ecclesiam: & in 1. ad Bonifacium cap. 20. in Assuero, quem Deus ex iracundia transtulit in lenitatem: & de Corrept. & Grat. cap. 14. in Abisai, qui David regem exceptit; & de quo Augustinus hæc scribit: *Nunquid illi posset adversari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, quam in ejus corde operatus est per Spiritum suum, ut hoc vellet, diceret, & faceret.* Hinc denique suæ doctrinæ conclusio, quam habet S. Pater eodem cap. quarto decimo: *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, quæ in cœlo & in terra quæcumque voluit fecit, & quæ etiam illa quæ futura sunt fecit,*

P 2

fecit,

fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, facit. Ex quibus omnibus constat efficaciam gratiae non pendere ab hominum natura, vel ab extrinsecis circumstantiis, sed ab absoluta Dei voluntate & potestate, quae inclinat quo ipsi placet hominum corda, & ei volenti salvum facere nullum hominum resistit arbitrium.

24.
Rursus novæ,

In capite postremo repetendum est discrimen inter gratiam necessariam in statu innocentiae, & illam, quam imploramus in hac infirmitate & lucta concupiscentiae. Pluribus de hoc in libris de Divina scientia, ac de primo homine fuit disputationum. Vidi mus ibidem, Augustinum distingue re inter adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*: illud comparare alimentis, sine quibus vivere non possumus, nec tamen dum assuerint, eis fit, ut vivot qui mori voluerit: istud æquiparare beatitudini, qua homo fit continuo beatus; per illud accepisse primum hominem *posse*, non autem *velle*, quod in ejus relinquebatur arbitrio; per istud datur & *posse* & *velle*, & tantum velle ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntas Spiritus vincat. Hinc demonstratum est, Adam habuisse quidem Dei gratiam & magnam, sed hanc esse in secundo Adam potentiores, quandoquidem virtus in infirmitate perficitur, & voluntas nostra tantum Spiritu Sancto accenditur, ut ideo possit quia vult, & ideo velit, quia Deus in ea operatur ut velit. Haec fuerunt expressissimis & locupletissimis testimoniis comprobata. Istius discriminis causam diximus ab infirmitate hujus status esse petendam. Nam si in tanta infirmitate vita bujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprehendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua (inquit in lib. de Corrept. & Gratia cap. xii. S. Pater de Justis, qui medicinali Christi gratia adjuvantur) inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficiente infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent. Subuentum est igitur infirmitati voluntatis humanae, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Illud inter gratiam Conditoris, & Redemptoris

discrimen falsum esset, si gratia reddeatur efficax vel à voluntatis consensu, vel ab adjunctis circumstantiis. Angeli enim qui steterunt habuissent adjutorium *quo*; tum quia reaps per liberum arbitrium in veritate perseveraverunt; tum etiam, quia major circumstantiarum congruitas dari nequit, quam status primæ conditionis, in quo prævidit Deus fore illos in veritate permanuros per liberum arbitrium adjutorio *sine quo* roboratum. Atque ita adjutorium *quo* non esset Gratia per Christum, & rueret utriusque status discrimen, quod alibi validissime propugnavimus.

Non proferam hoc loco impugnationes Thomistarum, quia licet discrimen istud rejiciant, agnoscunt tamen in adjutorio *quo* gratiam suapte natura efficacem. Rem habeo cum illis, qui nolunt hanc gratiam profiteri, negantque ipsam laudato textu fulciri. Hi respondent adjutorium *sine quo*, sive gratiam status innocentiae suisse solam illustrationem mentis; adjutorium *quo*, sive gratiam naturæ lapsæ esse ulterius inspirationem bonæ voluntatis; unde illud dabat *posse*, istud dat etiam *velle*. Ita Simonnet, ita Descamps, ita Tournely, ita Recentiorum alii. Sit, ut lubet. Atqui adjutorium efficax in statu naturæ lapsæ non solum dat *velle*, sed etiam tantum *velle*, ut voluntas non relinquatur sibi ipsi; tantum *velle*, ut voluntas agatur divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter; tantum *velle*, ut voluntas spiritus vincat voluntatem carnis contraria concupiscentem; tantum denique *velle*, ut voluntas invictissime quod bonum est velit. Ergo adjutorium, quod in hoc statu dat *vele*, est efficax ab intrinseco. Insuper quomodo in Adversarium systemate gratia Salvatoris dat *vele*? physicane præmotione, an morali? Morali, inquiunt; qua sit ut objectum quod amandum proponitur, honestius & amore dignius appareat; quod timendum, horribilis; quod odio babendum, turpius. Ita Suarezius lib. 3. opusc. cap. 5. num. 10. cui consentiunt Valencia 1. 2. q. 3. de divisione Gratiae, puncto 3. Vasquez. 1. p. q. 27. disp. 88. num. 20. & 23. Quod exemplo confirmant aliqui, de quo Augustinus tract. 26. in Joan. Ramum viridem ostendis ovi, & trabis illam. Nuces pueru demonstrantur, & trahitur. Porro hac comparatione Sanctus Pater recte demonstrat animum trahi charitate & voluptate sed

25.
Reconciliatur objectum
Thomistarum.

sed nunquam ego assentiar exempli istius-
modi per omnia præmoventi gratiæ quad-
rare; nam motionem metaphoricam ac
moralem sitam in propositione objecisti
nec Pelagium arbitror negavisse, ut dixi
cap. v. prop. 3. Sed ero liberalissimus.
Sufficit, ut gratia det velle promotione
moralis, atque, ut *Draco trabebat secum
tertiam partem stellarum*. Habuit Adam
gratiam internæ illustrationis. Igitur
habuit gratiam, qua proponitur objectum
honestius, & dignius amore dignoscitur.
Habuit ergo & gratiam præmoventem
moraliter. Atqui hoc non obstante per
Augustinum Gratia Adæ collata dabat
posse, non dabat velle. Est ergo ad gratiæ
qua dat velle, sive adjutorium
quo, præter excitationem moralem ne-
cessaria præmotio physica; ideoque gratiæ
est efficax ante voluntatis consensum.
Sed hæc ex sententia Adversariorum di-
cta sunt. Nostra enim sententia suo
loco expressa est, in statu prioris con-
ditionis Deum rationali creatura contulisse
illuminationem & inspirationem in-
differentem, nunc autem requiri deter-
minatam, & efficaciter præmoventem.

26.
Referuntur
alii obje-
ctiones con-
tra S. Augu-
stini.

Antonius Boucat, qui admittit quidem
gratiam per se efficacem, sed rejec-
cit traditum à nobis utriusque status di-
scrimen dissert. 3. de Nat. cuiuslibet
Grat. sect. 4. contendit S. P. Augusti-
num cap. 12. de Corrept. & Gratia per-
tractare solum de Persev. finali, de qua
quantum dici possit, quod moveat volun-
tatem indeclinabiliter & insuperabiliter:
imo plurimum miratur Augustinianos
Theologos prædicta uti auctoritate; si
enim gratia efficax sic moveret, sequeretur,
inquit tom. 7. p. 499. gratiam bo-
minem non solum necessitare ad bonum,
quod est contra Concilium Tridentinum,
sed & figere immobiliter in bono. Qua
in re morem gerit Congruis tis eodem
inani subterfugio utentibus apud Hono-
ratum Tournely pag. 652. Horum pro-
dam, explodamque æquivocationem.
Cum argumentum quod petitur à per-
severantia finali, quam denegabant Se-
mipelagiani esse speciale gratiæ donum,
sit ad probandam electionem secundum
propositum præcipuum atque palmare;
agit utique Augustinus ad evincendam
gratiæ necessitatem de finali perseveran-
tia, ut ex ista discretionis nostræ prin-
cipium, & divinorum auxiliorum pro-
pugnet necessitatem. Ergo gratiam iis,
qui prædestinati sunt in regnum Dei sin-
gulariter præparatam, liberantem à pec-
cato, quod est ad mortem, & adeo per-
ficiem libertatem, ut peccare nequeat
ulterius, quemadmodum prædicto, pro-

ximoque capite loquitur Augustinus,
donum esse finalis perseverantie nullus
negat, nec est cur tanta pompa verbo-
rum id moliantur quidam ostendere.
Hocce nostrum assertum est: Adam non
indiguit hoc perseverantie dono, quo-
nam fortissimo permisit Deus atque di-
misit facere quod vellit; nec ergo in-
diguit adjutorio quo ad standum. Con-
tra infirmus nequit perseverare, nisi ipsi
perseverantia donetur; igitur nec con-
verti, atque implere mandata, nisi per
adjutorium, quo in ipso homine virtus
perficiatur, & Deus operetur ut velit.
Videsne quomodo cum Augustino ex
dono perseverantie, quo Adam non
eguit adstruamus utriusque status, divi-
norumque auxiliorum discrimen? Cæ-
terum quod magnus Doctor tribuit per-
severantie, quantum spectat ad auxiliū
efficaciam, etiam gratiæ victri manifesto
concedit. Docet cap. xi. ad San-
tos pertinere gratiam liberationis, quia
in malis sunt, & caro concupiscentia ad-
versus spiritum; nunquid non sunt toto
vitæ decursu in certamine laborantes ac
periclitantes, ita ut poscant dari sibi per
Christi gratiam pugnandi, vincendique
virtutem? Addit xi. cap. quod ut pri-
mus homo nou acciperet in bono perse-
verantia, sed perseverare, aut non
perseverare, in ipsius relinqueretur arbitrio,
tales vires habebat ejus voluntas,
cui nihil ex seipso concupiscentialiter re-
sistebat: id fortassis non probat esse ad
superandas, ut oportet, tentationes,
legemque adimplendam amplioribus do-
nis adjuvantandam infirmitatem? Ostendit
insuper sanctis donari gratiæ largitate
non solum possibilitem, sed etiam vo-
luntatem, actumque perseverantie, ne
in viribus suis glorietur: anne de cæ-
teris operibus gloriabimur in hoc loco mi-
seriarum, ubi tentatio est vita hominis
super terram, & ne quis, nisi in Do-
mino glorietur, virtus in infirmitate per-
ficitur? Ait deum, subventum infir-
mitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur: an
non est ab utero quilibet homo infirmus,
atque imbecillis? Ita ergo comparantur
ad invicem donum perseverantie, & re-
liqua dona gratiarum, ut cum illud in
hoc statu sit efficax ab intrinseco; ne-
cessè sit admittere ad opera salutaria præ-
ter gratiam sufficientem, etiam gratiam
efficacem atque victricem, qua opus
non habebat primus homo.

Quod vero miretur ille Theologus; Ac refutan-
nos superiorum textum interpretari de tur.
gratiæ efficaci, cum inde sequeretur hanc
gratiæ necessitare ad bonum, istud po-
tius

tius mirandum est. Peto enim, num homo finaliter perseverando mereatur? Si non meretur, quomodo gloria, quæ redditur perseverantia, est corona iustitiae? Si meretur, atque ad meritum requiritur libertas à necessitate, quomodo gratia perseverantiae finalis agitur homo indeclinabiliter; sive, quomodo apud Augustinum idem est agi indeclinabiliter, atque impelli necessitate? Peto etiam, cur non inferatur necessitas ex D. Thoma scribente quæst. 6. de malo, *Deus movet immutabiliter voluntatem propter efficaciam virtutis moventis; que deficere non potest*, & ex Joanne Chrysostomo Hom. 74. in Joan. *Imploramus insuperabilem Spiritus Sancti auxilium?* Respondet idem Auctor, S. Thomam appellare gratiam moventem *immutabiliter*, non ob necessitatem aliquam inductam libertati, sed ob infallibilem confectionem operis; & Chrysostomum dicere auxilium *insuperabile*, non natura sua, ut cum beatorum voluntas in Deum rapti- tur, sed insuperabile secundum quid, ex virtute gratia, & ex libera hominum voluntate. Vide pag. 636. & 638. Bene quidem, & sapienter. Atqui etiam Augustinus loquitur de tali immutabilitate, & indeclinabilitate; cum gratia, quæ necessario voluntatem rapit in summum bonum, non sit donum perseverantiae, sed sit consequens gloria, & visio Dei per essentiam, cum qua libertas non consistit, ut saepe adversus Jansenistas ostendi. Ergo Augustinus non loquitur de gratia taliter insuperabili, ut inferat necessitatem. Arbitramur nihilominus opportunum esse, ne hæreticis præbeatur ansa propugnandi necessitatis gratiae adjutorium, ubi gratiam dixerimus indeclinabilem atque invictissimam, libertatis simul commendare indifferentiam, sermonisque vitare cruditatem; quomodo haec tenus factum est ubicunque de libero arbitrio oratio fuit instituta.

Ex tam prolixa, necessaria tamen Augustinianæ doctrinæ vindicatione, quæ me adversus veteres ac recentiores impugnatores exercuit, judicet prudens Lector, an Augustinus inierit pro gratia sese efficaci pugnam cum Pelagianis. Quæstionem hanc aliquibus odiosam, aliquibus vero ingratam nolle inter nos suscitari. Scimus pro affirmativa parte stare Thomassinum, Alvarez, aliasque Thomistas doctissimos; negativam Congruistas omnes tenere. Ne simus autem rigidi audacesque Censores, dicimus Augustinum pugnasse pro necessitate gratiae adjuvantis voluntatem & operationem subministrando charita-

tem: & ne videamur causam nostram deserere; addimus S. Patrem pro grata operationis & voluntatis decertantem auxili per se efficacis invictissima argumenta suppeditasse. Atque hujus assertionis nostræ partem primam propositione quinti capituli tertia, alteram vero hac eadem Augustinianæ doctrinæ enucleatione & syntaxi dedimus multipli ratione stipatam.

Momentum IV. ex aliorum Patrum doctrina.

Sapienter monuit Perronius in postremo ad Regem Britanniae Opere obs. 4. cap. 5. ante Pelagianos de Gratia & libertate arbitrio non fuisse à PP. perfecte tractatum, quoniam multi, qui optime poterant scripturas cognoscere & pertractare latebant in populo Dei, vel non afferebant solutionem quæstionum, difficultum, cum calumniator nullus insisteret. Jure ergo Augustinus in libro de Præd. SS. cap. 14. docet, non opus esse scrutari eorum opuscula, qui prius quam ista bæreis orirentur, non baluerunt necessitatem in bac difficulti ad solvendum quæstione versari, quod proculdubio facerent, si respondere talibus cogerentur: unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeuntur attingerent, immorarentur vero in eis, quæ adversus alios inimicos Ecclesia disputabant, & in exhortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera felicitate servirunt. Quod cum animadvertisset vir doctissimus Dionysius Petavius, ut diximus in Præfatione ad vi. librum, scripsit in hisce disputationibus Latinos Patres Græcis esse præferendos, inter illos vero majorem esse auctoritatem Augustini. Quare sub tanto Magistro pugnantes non debent oppositorum phalanges reformatare.

Non desunt tamen aliorum PP. cum antiquorum, tum posteriorum Augustino testimonia locupletissima. Atque probatur ex paullo supra Chrysostomi, & Cypriani nonnulla producta sunt. Ambrosii pariter, & Nazianzeni, quorum apertissima sententia est, Deum ex inde votis devotos facere, & dare nobis tam credere, quam confiteri, pugil Gratiae Augustinus in lib. de Dono persev. cap. 19. insignia loca produxit. Tertullianum appellasse vim divinæ gratiae potentiorem naturam, quod habeat in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii potestatem, liquet ex libro ejus de Anima cap. primo ac vicesimo.

28.
Manuene-
tur Authori-
tas S. Augu-
stinii.

29.
Et conclusio
ex aliis SS. Pa-
tribus.

vicesimo. Magnus Basilius in lib. de Spiritu Sancto cap. 8. vocat gratiam Auxilium quod per imperium suæ potentia operatur in nobis; & item. de liber arbitrio, Gratiam insuperabilis potentia. Plura græce, latineque conscripta vide in egregio Opere Isaaci Haberti, quod inscribitur *Theologia Græcorum Patrum*, cuso anno 1646. Lutetiae Parisiorum.

Ex iis vero, qui Augustini tempora sunt consecuti, accipe hæc pauca. Prospes S. Parenti notissimus, eique superstes scribens ad Rufinum: *Quis ambigat, inquit, tunc liberum arbitrium cōsiderationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obediente generavit?* Alioquin sufficeret moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem, &c. & pariter haec addit illustriora, *Ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistens inclinat, ut cor audientis obediendi in se delegatione generata ibi surgat ubi p̄mehabatur, ibi discat ubi ignorabat, ibi fidat ubi difidebat, inde velit, unde nollet.* Fulgentius etiam genium & lingua Episcoporum ævi sui, uti dicitur à Ferrando, & Sirmondo, primo libro de Verit. præd. & gr. cap. 15. ait: *Ihsu gratia ut eligatur ipsa prius eligit, neque suscipitur, atque eligitur, nisi hoc ipsa in corde hominis operetur.* Et Petrus Diaconus in libro de Incarn. & Gratia cap. 6. *Frustra garriunt qui dicunt, Meum est velle credere, Dei autem gratia est adjuvare; cum etiam ipsum credere, quod est consensum præbere veritati, nobis à Deo dari testetur Apololus.* Hæc quidem, & aīa permulta directe feriunt negantes necessitatem gratiae prævenientis: sed quatenus hujus gratiae effecta declarant, stabilunt simul auxiliū per se efficacis naturam, cum nequeat dependere à voluntatis assensu omnipotens virtus, quæ illum etiam in invito & nolente infallibiliter operatur. Quæ autem reponere possent Molinistæ, omnia in explicatione consimilium locorum Augustini fuerunt explosa, nec debent scholasticum stadiū terentes injecto pulvere retardare.

Momentum V. ex aliorum placitorum confutatione.

^{30.} Erat ergo primum refutanda sententia Molinæ, postmodum Congruistarum, & eorum denique, qui inventio 1. Solvitur Ob-

runt in sylva solis arbustulis consita proceram robustamque ilicem, gratiam scilicet efficacem in cumulo inefficacium gratiarum. Id preffiti superioribus argumentis; nec res iterum nisi compendio tractanda est. Molinianum placitum improbat I. quia opponitur sacris litteris, & in eo potest homo gloriariri in seipso: potest se se ab alio discernere; potest rationem reddere, cur unus obediāt vocanti, alter resistat. II. Juxta illud non facit Deus ut servemus præcepta, non operatur in nobis velle, non agit ut agamus, rimaturque mortalis homo altitudinem judiciorum inscrutabilium. III. Orationum Ecclesiæ verba extorto fallacie sensu Moliniani nituntur exponere, certumque & plausibilem contegunt novarum doctrinarum involucris. IV. Augustini scita, argumentationum capita, & statutam ab eo inter vires innocentis & infirmæ naturæ discrepantium non assequuntur. VI. Ut his, quæ non ignaviter censeo comprobata, addam aliquid, videntur mihi sufficientem gratiam nullo pacto secerere ab efficaci. Nam sicuti ratiocinabatur eruditus Augustinensis Theologus Lovaniensis Petrus Clenaerts in quodam opusculo typis edito anno 1688, cui titulus, *Augustinus per seipsum docens;* dividitur lux in sufficientem, & efficacem, eoque unus, non alter oculos claudat? Eadem virtutis ejusdem medicina dividitur taliter, quia unus sumit, alter non sumit? Concursum Dei naturalis ac indifferens ad sedendum solletere dividit in efficacem & sufficientem, quando unus cum illo se determinat ad sedendum, alter non? Distinctio illa est determinantium, non principii concurrentis de se indifferenter. Hæc Clenaerts. VI. Tandem quomodo in sententia Molinæ perseverantia finalis dominum est speciale, ut definit Synodus Tridentina, si perseverantes nullum præ ceteris singulare auxiliū recipiunt?

Opinio pariter Congruistarum subjacet, ut vidimus iisdem incommodis, quandoquidem circumstantiae nullam ad- Solvitur 2. dunt divinæ gratiae virtutem; ideoque Objectio: militant adversus Congruistas argumentationes eadem. Inferuntur ex ea aliæ absurdissimæ confectiones. I. quod constitutus in mortis articulo non deberet gratiam suppliciter exorare, cum tamen; si necesse est orare sine intermissione, id tunc maxime. At quid morti jam proximus postulabit? Gratiannne? Hæc vero singulis adeo, præfertim in istorum opinione. Petet locari

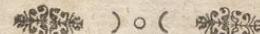
locari se in circumstantiis magis congruis? Sed in articulo mortis est, atque in extremis laborat. Nihil est ergo illi petendum, nisi ut frangat omnipotens cordis ejus pravitatem, si male vixit; si bene, donet misericorditer perseverantiam, & in extremo certamine pugnandi, vincendique virtutem. II. Habiisse Adam gratiam *congruam*, & consequenter perseverasse, quod falsum esse constat experientio; nulla quippe major *congruitas* dari potest, quam hominis constitutio in priori integritate naturae. III. Sequeretur falsum esse, quod tamen videmus contingere, nunquam converti peccatores in ipso astu & furore peccandi, & justos semper respondere gratiae excitanti, dum summa pace fruuntur; quod falsum esse exemplo Pauli, ac testimonio Augustini alibi ostendimus. Datur ergo gratia *congrua*, sed quam à gratia per se efficaci perperam Recentiores disinguunt. Quælibet enim Gratiae congruitas non à naturalibus circumstantiis, sed à Dei munere petenda est. Ut adulterium non committeres, *sua* for defuit: ut *sua* for deesset, ego feci. Locus, & tempus defuit: ut bæc deessent, ego feci. Adfuit *sua* for, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentires, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, quod non admissisti: ita Augustinus Hom. 23. inter l. Rem breviter explicabo haud obscura comparatione. Sit aliquis à latronibus expoliatus, & relicitus plagiis impotitis semivivus. Certe si medicus pertransiens veniat sècus eum; misericordia motus, & approprians alliget vulnera ejus, infundat oleum & vulneratum imponat super jumentum suum, ducat in proximum stabulum, & curam ipsius agat; congruum, aptumque miserrimo illi remedium exhibit, & tale, quo opus non habebat, nisi incidisset descendens à Jericho in Jerusalem, latrones. Hujus autem medicamenti efficacia non inde repetitur, quod peregrinus ille media in via prostratus jaecat, atque à prætereuntibus reliquis sit derelictus; sed à misericordia & cura liberatoris; rerumque circumstantiae possunt quidem infirmitatem aggravare, ut diligentior cura sit necessaria; sed hæc non tribuant oleo virtutem,

quam habet qualitate sua, & modo applicatione. Id præstat medicinali gratia Salvator; quemadmodum sub parabola Samaritani nobis decimo capite explicat S. Lucas Evangelista.

32.
Solutio Qb.
Illa iudicio 3ta.

Novissima Defensorum scientia medie sententia fucum facit, & nullatenus à præcedentibus diversa est. Illa iudicio 3ta. enim divinorum auxiliorum ubertas & copia, si habet efficaciam à se, atque ex Dei voluntate absoluta, est gratia quam nos defendimus, neque cum Scientia media concordat; si non habet talen efficaciam seipsa, stant omnia præcedentia argumenta in suo robore. Illud præterea nobis imperceptibile est, quomodo unaquæque gratia singulariter accepta nequeat esse cum effectu infallibiliter conjuncta; & talis sit tamen gratia aliqua ex omnium thesauro selecta. Cum insuper hi Theologi singularem gratiam suæ natura infallibiliter operantem rejiciant, quod arbitrentur evertere libertatem; neque componi poterit cum qualibet multiplicitate gratiarum libertas ipsa, quoniam in ea multiplicitate est aliqua gratia operans infallibiliter. Atque haec sunt argumenta, quæ pro gratia per se efficaci videntur nobis Augustinianæ Theologiæ concordissima; eorumque plura etiam Thomistas probaturos esse cosidimus. Juxta horum principia, quadraginta invenies in Commentariis Guilelmi Estii, quinquaginta in disputacionibus Bancel, plura apud Thomam de Lemos, innumera in amplio volumine Reginaldi, validiora in Controversiis Joannis Gonzales, aliorumque Auctorum. Ut omnia brevissime comprehendamus; dicimus cum beato Prospero in Carmine de Ingratis, medicinalis gratiae efficaciam à nulla mutabili conditione pendere. Sic enim ille Poeta, ac Theologus præstantissimus:

At vero omnipotens hominem cum
gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus: cui tem-
pus agendi
Semper adest, quæ gesta velit, nec
moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspen-
ditur ullis.

CA.

C A P U T X.

Quam in literario Orbe Molinæ doctrinam fortunam subierit.

S U M M A R I U M.

1. Auctor non vult dicere Molinæ sententiam acatholicam.
2. Historia de doctrina Molinæ.
3. Sententia S. Augustini non subjacet Censuræ.
4. & 5. Continuantur Historia.
6. Qualem fidem mereatur hæc historia.
7. Defenditur doctrina Augustiniana.
8. Per Sententiam Thomistarum.
9. Scotistarum.
10. Ac Recentiorum.

I.
Auctor non
vult dicere
Molinæ sen-
tentiam aca-
tholicam.

HISTORICAM narrationem circa pro-
gressum ac discrimina Molinianæ sen-
tentia hoc capite paucis factu-
rus, præmittendum arbitror nulla nos
censura eamdem tanquam acatholicam,
erroneamque infectari, memores quod
à nobis postulant Christiana charitas
& modestia, nec non Romanorum
Pontificum definitiones. Cum tamen
falso nonnulli scriperint sententiam
illam in habitis circa eam ventilationibus
magnum supra nostram reportasse
triumphum, proximumque fuisse ut
hanc Clemens VIII. proscriveret, que-
madmodum ait P. Affermet Doctor
Sorbonicus; prætereundum non est,
rem omnino aliter evenisse, nec Mo-
linistis aliquid accessisse præsidii, sen-
tentiae autem nostræ ex hac etiam parte
multum auctoritatis. Quod sâne
nequit melius, quam ex historia rerum
gestarum, dijudicari.

2.
Historia de
doctrina
Molinæ.

Itaque ubi primum facta Scholarum
S. J. Moderatoribus libertate docendi,
anno 1581. Prudentius de Monte Mayor
Salmanticæ decreta per se efficacia ex-
positis thesibus cogitavit explodere,
celeberrima universitas Salmanticensis,
nullo contradicente Magistro, censuit
erumpentem in Scholas opinionem se-
veriori temeritatis nota suffocandam &
comprimendam. Factum id opera Do-
minici Bannes rigidiori prædeterminationis
assertore, atque in ætate ad per-
stringendum editas lucubrations plus
æquo prona, conqueritur in suo pro-
Scientia media Apologeticò Paulus
Leonardus: at factum tamen. Ver-
tente verò anno 1584. antequam pro-
diret Ratio atque Institutio Studiorum,
de qua consilium init hoc ipso anno
Aquaviva, ut narrat Possevinus Tom.
1. Biblioth. & in libro de Cultura In-
geniorum, Voltadri P. Avulletia coe-
pit Molinianum dogma vulgare; atque
illo edito jam & sparso libro de studio-
rum institutione Lessius & Hamelius in
R. P. Berti Theol. Tom. III.

Collegio Societatis Jesu Lovaniensi an-
no præsertim 1586. eadem Molinæ pla-
cita scripto, verboque tradiderunt.
Verum adeo Lovaniensi per totum or-
bem clarissimæ Academiæ nova doctri-
na displicuit; ut in eam proximo anno
1587. notissimam, gravissimamque Cen-
suram emiserit; uti fecit in sequenti an-
no 1588. celeberrima Duacensis. Exor-
navit autem illam Theologorum
omnium approbatione & mandato Hen-
ricus Gravius, hanc autem Guilelmus
Estius, nomina universis scientiarum
divinarum Professoribus longe audita.
Addiderunt eodem anno 1588. Lovan-
iensis memorata Censuræ Justificatio-
nem adversus Apologiam à PP. Socie-
tatis conscriptam. Oborta hinc inter
Scholas Jesuitarum, & inter Universi-
tatem dissidia.

Antequam de horum compositione
nonnulla dicam, de predictis Censuris Sententia S. Augustini non subjacet Censuræ.
sunt aliqua subtexenda. Dixerunt qui-
dam consarcinatas ab iis, qui partibus
Bajanis nimium erant addicti, atque
postea à cæteris Theologis reprobatas.
Sed ii supino errore falluntur. Nam
præterquam quod Auctorem, & depre-
hendimus, & commemoravimus, Cen-
suram Lovaniensem omnium plane Do-
ctorum suffragiis fuisse firmatam, &
Gratiam per se efficacem in ea con-
tentam semper ab Universitate propo-
gnatam, totisque lacertis defensam,
Universitas ipsa sub juramento declara-
vit die 30. Julii 1613. & die 19. Apri-
lis an. 1648. Atque hanc Majorum suo-
rum sententiam esse, & adhuc à se te-
neri declaravit anno 1679. summo Pon-
tifici per eximos Theologos Martinum
Steyaert, Franciscum Vanvianen, &
Christianum Lupum singulare Ordinis
nostræ ornamentum. Qui die 20. Marti-
ti à felicis recordationis Innocentio XI.
ad Ecclesiæ Clavum sedente obtinuerunt
damnationem sexaginta quinque propo-
sitionum ad mores pertinentium, simul-

Q

que